

1960 - Torsånga kyrka

av Harry Lidman

Foto: Knut Eklund

Utan några som helst anspråk på att vara utförlig, vill denna lilla sammanställning ge några upplysningar om de viktigaste förändringar, som vidtagits under de senaste århundradena i vår kyrka. Man föreställer sig nog gärna, att denna haft samma utseende såväl till det yttre som till det inre alltsedan sin tillkomst. Börjar vi med bolgårdsmuren, som alltjämt omger kyrkan, så var den ända till år 1816 täckt med trätak, sedermera torv. Stigluckor med överbyggnad fanns vid de båda ingångarna till kyrkogården. Vapenhuset tillbyggdes sannolikt under 1500-talet. Fönstren

på kyrkan upphöggs år 1805 till nuvarande storlek av Johan Görsson från Viken. Redan före år 1668 hade kyrkan s.k. takryttare eller mindre torn, som efter eldsvåda ersattes år 1674. Senast uppsatta takryttare nedtogs på grund av dess bristfällighet år 1836. Insamling påbörjades redan två år tidigare, för att kyrkan skulle få ett "riktigt" torn, bl.a. för klockornas placering, eftersom den nuvarande stapeln långt före detta ansågs "ej vara värd reparation". Samma klockstapel tjänar dock alltjämt sitt ändamål, trots de tunga klockorna - men efter nödvändiga reparationer. Kyrktaket av spån samt klockstapeln rödfärgades med iblandad trätjära. Senare förekom enbart tjärstrykning. År 1908 förseddes kyrkan med takbeläggning av skifferplattor från Grythyttan.

Interiören har även den genomgått betydande förändringar. På en i koret utskjutande läktare stod den orgel, som skänktes av P. Kruse (1600-talet). Det lilla fönstret nedanför krucifixet utvisar gapskullens och orgelläktarens plats. Här stod korgossar och körer och sjöng sina hymner. Tyvärr kunde denna gapskulle, som sträckte sig över hela sakristians övervåning, icke bibehållas, sedan det plana trätaket i sakristian ersatts med tegelvalv. Genom sin höjd inkräktade detta för mycket på gapskullens rumshöjd. År 1808 flyttades orgeln till västläktaren, och år 1870 blev förutvarande korbågen med bakomliggande gapskulle igenmurad mot kyrkorummet. Samtidigt igenmurades det lilla runda fönstret mot Lillälven, som tidigare gav gapskullen ljus. (I Vika kyrka öppnades denna korbåge vid 1917 års reparation efter att i många år ha varit tillsluten.) Kyrkans långhus hade sannolikt, i likhet med sakristian, plant trätak. Senare slogs de tegelvalv, som ännu, trots jordbävningar, översvämningar och två större eldsvådor, alltjämt står bevarade. Den gamle kyrkvärden Wikzell berättade strax före sitt frånfälle om en mycket märklig iakttagelse, som han gjorde vid 1912 års reparation av kyrkan:

I kyrkans ungefärliga mittpunkt upptäcktes sedan golvet avlägsnats ett ca 25 cm diam. stort hål med fragment av gammalt ändträ. Troligen var detta resterna efter en pelare, som uppburit trätaksstrukturen. Omständigheterna medgav tyvärr ej någon ingående undersökning och bearbetning av fyndet, men detta har på anmodan av Nord. Museets Intendent, Svärdström, av undertecknad inrapporterats till R.A.Ä. Enligt anteckningar från år 1807 hade kyrkan en tid tre läktare. Redan 1758 beslöts på kyrkostämman, att "för folkets tillökande" en mindre läktare skulle uppföras och den större, västläktaren, skulle höjas, för att mera ljus skulle nå de längst bak i kyrkan liggande bänkarna på nedre botten.

Altarskåpet, vilket liksom predikstolen är skänkt av Krusebjörn, är svenskt arbete från 1600-talets förra hälft och upptager scener ur Kristi lidandes historia. Lokalt inslag förekommer även i ett fält, där en "dalmas" iförd sin dräkt finns i folkhopen. Före det stora altarfönstrets upphuggande var detta skåp placerat ovanför kyrkans altare. Vid senaste reparation av kyrkan försågs sakristian med ett altare av mindre format. Under de massiva stenhällarna i krusebjörnska koret (finnkuren) finns i en gravkammare med tegelvalv och tegelgolv kvarlevorna efter kyrkans store mecenat, landshövding Krusebjörn med anhöriga samt senare ägare till Ornäs. I gravkammaren står en synnerligen vackert

dekorerad kopparkista. Inne i själva kyrkan förekom gravsättning ända till 1764, därefter endast på kyrkogårdarna.

Torsångs och Vika kyrkor har i stort sett samma byggnadsplan, ehuru Torsångs är den äldre. En liten anekdot må avsluta denna beskrivning, omöjligt torde det ej vara att något grand sanning finns i densamma.

För många hundra år sedan hade Torsång en kaplan (komminister), som var astronomiskt intresserad och kunnig. En stjärnklar kväll står han utanför sin gård, nuvarande klockargården, och iakttaga stjärnbilderna, då en främmande mansperson uppenbarar sig. Kaplanen säger då till denne: I kväll står just den stjärnbilden så till, att den som har en önskan kan få den uppfylld, den som tänkt att utföra något visst, har det allra lägligaste tillfälle på hela året o.s.v. Främlingen, som visste, att kaplanen bär kyrkokassan på sig, slår till denna med en käpp, rycker till sig pengarna och rymmer sin väg - till Svartskär - i Vika. Där stannar han en tid, men får icke sinnesfrid för sitt begångna dåd och beslutar sig så, att i Vika uppföra en kyrka, vartill de stulna pengarna skulle användas. Denna händelse påstås vara orsak till att Vika kyrka i mångt och mycket fått utseende av vår vackra Torsångs kyrka.